

بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی زنان شهر مشهد در سال ۸۶-۱۳۸۵ و عوامل مؤثر بر آن

محمد مظلوم خراسانی (دانشیار جامعه‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد؛ نویسنده مسؤل)

mazloom@um.ac.ir

عطاء اسمعیلی (کارشناس ارشد پژوهشگری علوم اجتماعی، مرکز تحقیقات توسعه مدیریت سبا)

چکیده

موضوع این پژوهش بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی زنان شهر مشهد در سال ۱۳۸۵ و عوامل مؤثر بر آن می‌باشد. جامعه آماری پژوهش زنان بالای ۱۵ سال مناطق ۱۲ گانه شهر مشهد بوده‌است. تعداد نمونه این پژوهش ۳۶۰ نفر به دست آمد و نمونه‌گیری به روش خوشه‌ای چند مرحله‌ای انجام شد. احساس امنیت به معنای آرامش روحی و روانی در برابر خطرات و حوادثی است که در زندگی روزمره فرد را تهدید می‌کند. در این پژوهش میانگین احساس امنیت اجتماعی زنان شهر مشهد در یک طیف ۵ قسمتی از یک تا پنج، ۲/۶۰ بوده است که از متوسط به پایین می‌باشد. در بررسی عوامل مؤثر در تحلیل رگرسیون چند متغیری مهم‌ترین عوامل مؤثر به ترتیب اهمیت عبارت بودند از: «استفاده از وسایل ارتباط جمعی» با ضریب بتای ۰/۳۴۶، «نگرش به حجاب» با بتای ۰/۳۶، «طراحی شهری» با ضریب بتای ۰/۲۹۸، و «تصور فرد از خود» با بتای ۰/۱۸۱ دارای تاثیر مثبت بوده اند و متغیرهای «خانه‌دار بودن» با ضریب بتای ۰/۱۲۵- و «حمایت اجتماعی» با ضریب بتای ۰/۱۲۳ دارای رابطه معکوس با متغیر وابسته بوده اند. این عوامل توانستند ۰/۵۴ واریانس متغیر وابسته پژوهش را تبیین کنند.

کلید واژه‌ها: امنیت، امنیت اجتماعی، مسأله اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، زنان.

مقدمه

ارتباط و کنش متقابلی که انسان‌ها در یک زیست جمعی دارند به طور کلی در چهار حوزه اصلی زندگی صورت می‌گیرد که ایجاد و تداوم این‌ها زندگی بشری را می‌سازد؛ در اقتصاد، منابع مادی و زیستی و نحوه تولید آن‌ها برای برآوردن نیازهای اساسی؛ در اجتماع، عناصر اجتماعی و شیوه‌های استمرار آن برای ادامه زندگی اشتراکی؛ در سیاست، واحدها و عناصر دولتی و نظامی برای ایجاد نظم، دفاع، امنیت و کنترل جامعه؛ در فرهنگ، عناصر فرهنگی و ارزشی و چگونگی تعریف پدیده‌های اجتماعی و ارزیابی آن‌ها برای حفظ، تقویت و تداوم باورها، زندگی انسان‌ها را تحت شعاع خود گرفته است. به طور کلی می‌توان گفت که انسان برای رهایی از تنهایی، ترس و دلهره و رسیدن به آسایش و امنیت، زندگی جمعی و الزامات آن را (تعامل در چهار حوزه) انتخاب نموده است. بدون شک احساس امنیت مقدمه لازم برای حیات هر نظام سیاسی و اجتماعی است و دولت‌های وقت و امکانات وسیعی را برای تأمین آن مصرف می‌کنند. مقوله احساس امنیت به مثابه یک آرمان و واقعیت به عنوان یکی از حقوق اساسی مردم مطرح است و در نهایت ره‌آورد مجموعه‌ای از تعاملات و نیز تعاون و سازگاری بین اجزاء مختلف نظام اجتماعی می‌باشد. امروزه که زنان همپای مردان به کار و فعالیت می‌پردازند و شاید بیشترین وقت خود را در خارج از خانه می‌گذرانند، در نتیجه امکان اینکه با آسیب‌های اجتماعی روبرو شوند افزایش یافته است. امروزه هر چند داشتن امنیت اجتماعی به زنان محدود نمی‌شود و مردان نیز باید این حق را داشته باشند که در رفاه و آسایش به امور روزمره خود بپردازند، اما امنیت زنان بیشتر مورد تهدید قرار می‌گیرد تا مردان. لذا توجه به احساس امنیت زنان روز به روز بیشتر احساس می‌شود. احساس ناامنی زنان معمولاً در شهرهای بزرگ که شبکه تعاملات اجتماعی گسترده‌تر است بیشتر محسوس می‌باشد تا شهرهای کوچک‌تر که بافت‌های سنتی و هنجارهای اجتماعی محدودیت کافی را برای مقابله با ناامنی ایجاد می‌نمایند. در چنین شرایطی و با توجه به اینکه شهر مشهد نیز یکی از شهرهای بزرگ کشور می‌باشد می‌توان گفت که تأمین امنیت زنان می‌تواند به عنوان یک مسأله اجتماعی مطرح باشد که نیاز به بررسی میدانی دارد.

بیان مسئله

همان گونه که بیان کردیم موضوع رساله حاضر به بررسی وضعیت احساس امنیت اجتماعی زنان شهر مشهد می‌پردازد. امنیت اجتماعی به قلمروهایی از حریم افراد مربوط می‌شود که در ارتباط با دیگر افراد جامعه، سازمان‌ها و دولت می‌باشد. اکثر افراد جامعه به طور مستمر و در طول زندگی روزمره با این قلمروها روبه‌رو می‌شوند و زندگی آن‌ها مستلزم ارتباط در این قلمروهاست. همه جوامع یک‌سری نیازهای اساسی دارند که معمولاً مشترک است. مانند غذا، خوراک، امنیت، عشق و ... مسلم است که امنیت اجتماعی هر جامعه یکی از نیازهای اساسی می‌باشد. امنیت در مفهوم عینی آن اندازه‌گیری فقدان و تهدید علیه ارزش‌ها است، در مفهوم ذهنی آن فقدان احساس ترس از اینکه چنین ارزش‌هایی مورد حمله قرار خواهد گرفت (مولر، ۲۰۰۰: ۱).^۱ امنیت اجتماعی توانایی جامعه در دفاع از خصوصیات و ویژگی‌های اساسی خود در برابر تغییرات و تهدیدات واقعی و احتمالی است. عدم امنیت اجتماعی زمانی مطرح می‌شود که جوامع احساس می‌کنند هویت‌شان در خطر است. در یک پیمایش ملی نتایج احساس امنیت اجتماعی برای کل کشور نشان می‌دهد که ۵۲٪ افراد دارای احساس امنیت اجتماعی زیاد، ۲۷٪ متوسط و ۲۱٪ دارای بی‌امنیتی اجتماعی هستند. این میزان برای استان خراسان بدینگونه است که ۴۳/۶٪ افراد دارای احساس امنیت اجتماعی زیاد، ۳۲/۲٪ امنیت متوسط و ۲۴/۲٪ احساس بی‌امنیتی اجتماعی می‌کنند. ملاحظه می‌شود که این کمتر از میانگین احساس امنیت اجتماعی کل کشور است. هم چنین یکی دیگر از نتایج این تحقیق این است که ۲۱٪ افراد احساس ناامنی را کم اهمیت و حدود نیمی (۵۶٪) احساس امنیت را مشکل اصلی تلقی می‌نمایند (عظیمی هاشمی، ۱۳۸۴: ۱۹۰) لذا می‌توان گفت که مسأله احساس امنیت برای شهروندان مشهد (به ویژه زنان) باید از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار باشد و نیاز به بررسی‌های بیشتر در این زمینه وجود دارد.

در این تحقیق تلاش می شود که عوامل مؤثر بر تأمین امنیتی اجتماعی زنان و فقدان این عوامل باعث کاهش و یا عدم امنیت اجتماعی زنان، مورد بررسی و تبیین قرار گیرد.

اهمیت و ضرورت تحقیق

زنان نیمی از استعدادها و نیروی بالقوه جامعه می باشند و نبود آنها در موقعیت های کلیدی، برای جامعه یک فقدان تأسف بار است. مسائل زنان باید در بحث های روزمره و تصمیم گیری های فنی مطرح شود و به همین منظور بایستی برابری فرصت در آموزش و تحقیق، در محیط کار و در همه مشاغل مربوط به شهر و برنامه ریزی، فضای شهری، مسکن، تحرک و تردد امنیت فراهم گردد (زنجانی زاده، ۱۳۸۰: ۶۰۷).

امنیت اجتماعی و تحرک، عناصر کلیدی برای تغییرات به شمار می آیند. هر زن به ویژه زنان تنها یا فقیر می بایست به وسایل حمل و نقل عمومی دسترسی داشته باشند تا به راحتی و آزادانه جابه جا شوند و از مواهب زندگی فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی در شهر بهره مند گردند. زنان همانند مردان در شهر دارای حقوق می باشند و امنیت در شب و روز وقتی کاملاً تضمین می شود که دیدگاه زنان مورد توجه قرار گیرد زیرا به هنگام خشونت و پرخاشگری، آنها هدف اولیه هستند و به همین منظور برنامه ریزی شهری باید مورد تجدید نظر قرار گیرد. یک شهر امن امکان تحرک برای همه به ویژه برای زنان را فراهم می آورد و احساس امنیت در انسجام اجتماعی سهم بزرگی دارد (همان: ۶۰۸).

امروزه، افراد جامعه خصوصاً در شهرهای بزرگ در معرض بی هنجاری، جرم، جنایت، فحشا، فقر، تضاد ارزشی، آوارگی، بی هویتی، یأس، پوچ گرایی و خودخواهی هستند. باید دید که در این فضای ناامن اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی چگونه فراهم می گردد. به نظر می رسد در کنار دولت، گروه های خودیاری، هویت های گوناگون، خرده فرهنگ ها، افکار سنتی و ... با تعریف و باز تعریف می توانند امنیت اجتماعی را برای خودشان فراهم کنند. شهر مشهد نیز یکی از نمونه هایی است که می توان مسأله احساس امنیت اجتماعی را در آن مورد بررسی قرار داد. در شهری مانند مشهد که مفاهیم سنتی مورد بازبینی قرار گرفته است و خرده فرهنگ های مختلف از

طریق مهاجرت به این شهر وارد شده‌اند، باعث شده زنان تا حدودی مردسالاری را مورد چالش قرار دهند، یعنی دولت به تنهایی نمی‌تواند امنیت اجتماعی را برای جامعه فراهم نماید، به عبارت دیگر دولت با یک نظم هنجارمند بوروکراتیک امنیت اجتماعی را تأمین نمی‌کند، بلکه جامعه و گروه‌های مختلف اجتماعی می‌توانند تا حدودی امنیت اجتماعی را برای خودشان تعریف و تأمین کنند. از طرف دیگر شهر مشهد یکی از شهرهای مذهبی بزرگ است که هر ساله پذیرای هزاران مسافر و زائر است. داشتن آرامش و احساس امنیت خواسته تمام مسافران این شهر است لذا تا زمانی که خود شهروندان این شهر احساس امنیت نکنند، ایجاد امنیت برای مسافران نیز با مشکل مواجه خواهد شد. لذا پرداختن به احساس امنیت اجتماعی زنان شهر مشهد می‌تواند راهگشای یافتن راه‌حلهایی برای ایجاد امنیت در جامعه باشد.

هدف کلی: هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی زنان شهر مشهد به عنوان متغیر وابسته تحقیق می‌باشد.

بررسی عوامل مؤثر بر میزان احساس امنیت اجتماعی زنان شهر مشهد و شناسایی میزان اهمیت هر کدام از عوامل مؤثر بر احساس امنیت زنان به عنوان متغیرهای مستقل و در نهایت ارزیابی راهکارها و پیشنهادات برای افزایش میزان احساس امنیت اجتماعی زنان شهر مشهد، اهداف این تحقیق را تشکیل می‌دهند.

تعریف مفاهیم اساسی پژوهش

زنان

منظور از زنان در این پژوهش کلیه زنان بالای ۱۵ سال متأهل و غیرمتأهل شهر مشهد می‌باشد که در مناطق ۱۲ گانه شهر مشهد سکونت دارند و جامعه آماری این تحقیق را تشکیل می‌دهند.

امنیت^۱

امنیت در معنای لغوی، ایمن شدن، در امان بودن و آرامش خاطر داشتن را می‌رساند (معین، ۱۳۷۵: ۳۵۴). از طرف دیگر مفهوم امنیت به مصونیت از تعرض و تصرف اجباری بودن و رضایت و در مورد افراد به نبود هراس و بیم نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع و به مخاطره نیفتادن این حقوق و آزادی‌هاست (صدیق سروستانی، ۱۳۷۵: ۱۱۵). از نگاه جان نی مورز امنیت یعنی رهایی نسبی از تهدیدات زیان‌بخش (بوزان^۲، ۱۳۷۸: ۳۱). این تهدیدات می‌تواند هم شامل ارزش‌های عینی مانند جان انسان و هم شامل ارزش‌های ذهنی مانند هویت باشد. از دیدگاه آرنولد و لفرز، امنیت به معنای عینی آن یعنی فقدان تهدید نسبت به ارزش‌های کسب شده و در معنای ذهنی آن یعنی فقدان هراس از اینکه ارزش‌های مزبور مورد حمله قرار گیرد (همان: ۳۲). پاتریک مورگان در این باره می‌گوید: «امنیت مانند سلامتی یا منزلت نوعی شرایط است که به آسانی تعریف و تحلیل نمی‌پذیرد» (تریف و دیگران، ۱۳۸۳: ۱۰).

امنیت اجتماعی^۳

این مفهوم در برخی از متون «تأمین اجتماعی» ترجمه شده است در واقع حکایت از حفظ فرد در مقابل خطراتی دارد که اجتماع آن را برای افراد رقم می‌زند، فرد را در مقابل خطراتی که مسبب آن زندگی جمعی است همانند: بیکاری، فقر، گرسنگی، عدم دسترسی به بهداشت، آموزش و پرورش و ... حمایت می‌کند، این واژه با مقوله امنیت در مطالعات امنیت ملی و اجتماعی بسیار فاصله دارد (کلاهیچیان، ۱۳۸۴: ۱۳۵). باری بوزان امنیت اجتماعی را این‌گونه تعریف می‌کند: «امنیت اجتماعی به قابلیت حفظ الگوهای سستی زبان، فرهنگ، مذهب و هویت و عرف ملی با شرایط قابل قبولی از تحول مربوط است» (بوزان، ۱۳۷۸: ۳۴). تعریف دیگری از این دست متعلق به ویور است. وی «امنیت اجتماعی را توانایی جامعه برای حفظ ویژگی‌های اساسی‌اش تحت شرایط تغییر و تهدیدات واقعی و محتمل تعریف می‌کند» (نویدینیا، ۱۳۸۲: ۶۲).

1- Security

2- Barry Buzan

3- Social Security

احساس امنیت اجتماعی

احساس امنیت اجتماعی به فقدان هراس از اینکه ارزش‌های انسانی مورد حمله قرار گیرد یا به مخاطره نیفتد و به نبود هراس و بیم نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع است. این مفهوم به این نکته توجه دارد که زنان چه مقدار احساس آرامش خاطر و آرامش قلب دارند که حقوق آنان رعایت می‌شود و به طور نسبی، احتمالاً مورد حمله قرار می‌گیرند. احساس امنیت اجتماعی از آن جهت مهم است که به برداشتها، پنداشتها، پنداشته‌های زنان نسبت به محیط توجه می‌کند. به طور کلی در تعریف این مفهوم می‌توان گفت احساس امنیت اجتماعی عبارت است از میزان آرامش خاطر ذهنی و روانی زنان در مورد اینکه در زندگی روزمره خود چقدر در برابر خطرات احتمالی و مزاحمت دیگر افراد جامعه مصونیت دارند.

مسئله اجتماعی^۱

مسئله اجتماعی را جامعه‌شناسان به صور گوناگون تعریف کرده‌اند، بعضی آن را وضعیتی دانسته‌اند که با ارزش‌های شمار مهمی از مردم مغایرت داشته باشد (رابینگتن و واینبرگ، ۱۳۸۳، ۱۲).

محمد عبداللهی در دومین همایش مسایل اجتماعی با تعاریف متعدد در مورد مسئله اجتماعی تعریف ذیل را ارایه داد: «مسائل اجتماعی جامعه، پدیده‌های اجتماعی - اعم از شرایط ساختاری و الگوهای کنشی - هستند که در مسیر تحولات اجتماعی بر سر راه توسعه یعنی بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب قرار می‌گیرند و مانع تحقق اهداف و تهدید کننده ارزش‌ها و کمال مطلوب‌ها می‌شوند». (حیدری بیگوند، ۱۳۸۳: ۸۷).

پیشینه پژوهش

شناسایی مشکلات امنیتی - اجتماعی زنان در روابط شهری (نجیبی، ۱۳۸۴)

روش این پژوهش به روش مصاحبه گروهی و پیمایش صورت گرفته است. ولی روش اصلی همان پیمایش است. محل پژوهش تهران، واحد پژوهش زنان ۱۴ سال به بالا، روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای و حجم نمونه برای کل تهران ۸۵۰ نفر است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که:

- حدود ۷۴٪ میزان جرم و جنایت را در جامعه زیاد می‌دانند.

- حدود ۶۶٪ با شنیدن جرایم یا خواندن آن در روابط احتیاط می‌کنند.

- حدود ۶۵٪ زنان راننده با مزاحمت‌های بسیار مواجه شده‌اند.

- حدود ۷۴٪ هنگام تاریک بودن معابر احساس دلهره دارند.

- حدود ۶۳٪ اعلام کرده‌اند جامعه برای زنان اصلاً امن نیست.

بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان تهرانی (ایسپا، ۱۳۸۲)

این پژوهش توسط مراکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا) در سال ۱۳۸۲ انجام گرفته است. حجم نمونه این پژوهش ۱۴۷۵ نفر از ساکنان ۱۸ سال به بالای مناطق ۲۲ گانه شهر تهران است. طبق این نظرسنجی جرایمی نظیر، کلاهبرداری، سرقت، خرید و فروش مواد مخدر، ایجاد مزاحمت برای نوامیس مردم و وجود دختران فراری و زنان خیابانی به عنوان پنج جرم مهم شهر تلقی شده‌اند. پاسخ‌گویان در وضعیتهای زیر احساس بالایی از خطر داشته‌اند: حمل پول نقد به مقدار زیاد، ترک اتومبیل در خیابان بدون قفل و دزدگیر، تردد خانم‌ها به تنهایی در شب، سوار کردن مسافران در خیابان‌های خلوت خصوصاً در شب و تردد با ماشینهای مسافربری شخصی در شب.

بررسی میزان احساس امنیت زنان شهر مشهد (زنجانی‌زاده، ۱۳۸۰)

جامعه آماری این پژوهش زنان بالای ۱۵ سال شهر می‌باشند. روش نمونه‌گیری روش طبقه‌بندی شده است. حجم نمونه پژوهش ۷۲۰ نفر در نظر گرفته شده است. مهم‌ترین نتایج این تحقیق در ذیل آورده می‌شود:

۴۶۱ نفر یعنی حدود ۶۳/۳٪ پاسخ‌گویان معتقد بوده‌اند که هنگام عبور از خیابان امکان تصادفشان بالاست و ۶۵٪ آنان گفته‌اند که پیاده‌روهای شهر مناسب نیستند و باید مراقب خودشان باشند.

میان میزان اقتدار زن در خانواده و احساس امنیت او ارتباط مستقیم و معناداری مشاهده شده است.

هر چه مرتبه شغلی فرد بالاتر باشد به هنگام جابه‌جایی در سطح شهر احساس امنیت بیشتری خواهد کرد.

زنان مناطق مختلف شهر مشهد از نظر میزان احساس امنیت با هم تفاوت دارند. نتایج نشان داده است که زنان مناطق پایین شهر نسبت به مناطق بالای شهر از احساس امنیت کمتری برخوردارند.

زنانی که به طور منظم روزانه به سطح شهر می‌آیند در مقایسه با زنان دیگر از آرامش خاطر و احساس امنیت بالاتری برخوردار هستند.

میان میزان تحصیلات و میزان احساس امنیت رابطه مستقیم و معناداری مشاهده نشده است و نتیجه به دست آمده از تحلیل‌های آماری این فرض را تأیید نمی‌کند.

میزان احساس امنیت شهرک‌های حاشیه شهرستان‌های اسلامشهر، ناجا، ۱۳۸۳

جامعه آماری این نظرسنجی کلیه شهروندان بالای ۱۵ سال ساکن در شهرک‌های حاشیه شهرستان‌های مذکور و میزان حجم نمونه آن ۲۳۹۵ نفر بوده است که به صورت تصادفی انتخاب شده‌اند ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسش‌نامه بوده که برخی از نتایج این نظرسنجی در ذیل بیان شده است:

در مورد فریب و اغفال دختران گزینه‌های "بسیار زیاد"، "زیاد" و تا "حدودی" جمعاً ۵۱/۸٪ و گزینه‌های "کم"، "بسیار کم" و "اصلاً" ۴۸/۲٪ پاسخ‌ها را به خود اختصاص می‌دهند.

در رابطه با جنسیت و میزان احساس امنیت نتایج نشان داده است که تفاوت میانگین برای این دو گروه وجود دارد، به صورتی که میانگین احساس ناامنی در میان زنان برابر ۳۵/۷۷٪ و میانگین ناامنی مردها برابر ۲۹/۰۷٪ بوده است. یعنی میزان احساس ناامنی در میان زنان بیشتر از مردان بوده است.

میزان احساس امنیت با متغیرهای عملکرد پلیس و موقعیت‌های مخاطره‌آمیز دارای رابطه معنی‌دار می‌باشد. ولی درآمد با احساس ناامنی رابطه معنی‌داری نداشته است.

آزمون تفاوت میانگین‌ها برای گروه‌ها با میزان تحصیلات متفاوت نشان دهنده تفاوت بین آنهاست. بیشترین میزان احساس ناامنی مربوط به افراد فوق‌لیسانس و بالاتر (۳۷/۶۳) و کمترین میزان احساس ناامنی مربوط به افراد با تحصیلات کمتر از دیپلم (۳۱/۸۳) بوده است.

چارچوب نظری تحقیق

همان‌گونه که قبلاً گفتیم از نظر جان نی مورز: [امنیت یعنی] رهایی نسبی از تهدیدات زیان‌بخش. این تهدیدات می‌تواند هم شامل ارزش‌های عینی مانند جان انسان و هم شامل ارزش‌های ذهنی مانند هویت باشد. این تحقیق مبانی نظری و تئوریک خود را بر این مبنا قرار می‌دهد.

رهیافت نظری که بیشتر به ارزش‌های عینی بها می‌دهد، به رهیافت دولت محور^۱ و قدرت محور^۲ مشهور است. مطابق این رویکرد، «امنیت» را می‌توان چنین تصور و تحدید نمود: وضعیتی که توسط قدرت برای صیانت مردم در قبال تهدیدات بیرونی، تأسیس می‌گردد. مسئولیت برقراری چنین امنیتی به طور کلی به عهده دولت است. در واقع دولت با دو روش

1- State centered

2- Power- centered

مستقیم (مانند: پلیس و دستگاه‌های قضایی) غیرمستقیم (خانواده و بیشتر از طریق آموزش و پرورش) امنیت اجتماعی را در جامعه برقرار می‌کند. بنابراین بین قدرت دولت و برقراری امنیت اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد. هر چه قدرت دولت بیشتر باشد بهتر می‌تواند امنیت را در جامعه برقرار کند. به عبارت دیگر دولت مهم‌ترین منبع تحقق احساس امنیت اجتماعی برای افراد جامعه می‌باشد.

رویکرد دولت محور و قدرت محور مبتنی بر تفکرات توماس هابز^۱ است، هابز معتقد بود انسان‌ها شرور هستند یعنی ذات انسان شر است و انسان در برابر دیگر انسان‌ها در نقش گرگ است. در این تعریف انسان فقط دنبال منافع خویش است و ارزش‌های انسانی کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد. آنچه مهم است این است برای اینکه انسان‌ها کنترل شوند و نظم اجتماعی برقرار شود باید دولت قوی وجود داشته باشد و با ابزار کنترل بیرونی امنیت اجتماعی به دست می‌آید، چون معتقد است ذات انسان را به طور واقعی شناسایی کرده است. (افتخاری، ۱۳۸۱: ۳۸۹).

از این نظریه فرضیاتی چون وظایف و عملکرد دولت و پلیس در اجرای قوانین جهت تأمین امنیت به عنوان متغیرهای مستقل استفاده شده اند.

رهیافت نظری که بیشتر به ارزش‌های ذهنی و گروهی بها می‌دهد، به رهیافت جامعه محور و هویت محور مشهور است. این رهیافت معتقد است تهدیدات بیشتر علیه ارزش‌ها و هویت‌های گروه‌های اجتماعی است؛ در نتیجه امنیت اجتماعی زمانی به دست می‌آید که گروه‌ها و خرده‌فرهنگ‌ها بتوانند به راحتی ابراز وجود و ایده‌ها، خواسته‌ها و ارزش‌های خود را مطرح کنند. پس مهم‌ترین منبع تحقق امنیت اجتماعی خود جامعه و گروه‌های گوناگون موجود در آن است. این رویکرد امنیت اجتماعی یک گروه خاص در درون یک جامعه (مانند زنان) را با امنیت جهانی پیوند می‌زند و این امر بیانگر آن است که امنیت اجتماعی فراتر از تعهد دولت می‌باشد. این رهیافت احساس امنیت اجتماعی از لحاظ معرفت‌شناختی پساپوزیتیویستی است و انسان را به طور عینی و مشخصی تعریف نمی‌کند بلکه به طور فرهنگی و از طریق بافت

1- Thomas hobbes

گروهی تعریف می‌کند. از این نظریه در حوزه نظم اجتماعی از فرضیات هنجارهای اجتماعی و حمایت اجتماعی و وضعیت خانواده به عنوان متغیرهای مستقل استفاده شده است. از نظر مولار^۱ امنیت جوامع آشکارا با امنیت سیاسی پیوند دارد اما مجزا از آن است. امنیت سیاسی به ثبات سازمانی کشورها، نظام‌های دولت و ایدئولوژی که به دولت و حکومت‌ها مشروعیت می‌بخشد مربوط می‌شود، اما امنیت اجتماعی به بقای گروه‌های اجتماعی توجه دارد که به جهت اشتراک اعضای آن در اندیشه، احساس و اعمال کلیت یک‌پارچه‌ای را تشکیل می‌دهند که از آن به عنوان هویت یاد می‌شود. «امنیت دولت در بر گیرنده حاکمیت به عنوان معیار نهایی خود است اما امنیت اجتماعی در بر گیرنده هویت و هر دو آنان بر بقا دلالت دارند» (نویدنیا، ۱۳۸۲: ۶۱).

بوزان بحث خود را در باب امنیت اجتماعی با بیان معنوی ارگانیکی نهفته در این تئوری آغاز می‌کند و معتقد است زمانی امنیت اجتماعی مطرح خواهد بود که نیروی بالقوه یا بالفعلی به عنوان تهدید برای هویت افراد جامعه وجود داشته باشد. امنیت اجتماعی از نظر بوزان به حفظ ویژگی‌هایی ارتباط دارد که بر مبنای آن افراد خودشان را به عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند یا به بیان دیگر معطوف به جنبه‌هایی از زندگی فرد می‌گردد که هویت گروهی او را سامان می‌بخشد (همان، ۶۵).

از نظریه فوق در حوزه هویت خواهی فرضیاتی چون خروج از خانه، نگرش به حجاب، مقاومت اجتماعی به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شدند.

میران میتار^۲ برای ارزیابی امنیت اجتماعی از مدل سیستماتیک استفاده می‌کند و در این کار بر نظریه آنارشی اجتماعی بایلی^۳ تکیه می‌نماید. وی تلاش می‌کند مسائل اجتماع را براساس سطوح متفاوت (فرد، گروه، سازمان، اجتماع، جامعه و سیستم فراملی) تحلیل کند و از آنارشی^۴

1- Bjorn moller

2- Miran mitar

3- Bailey

4- Anarchy

(هرج و مرج) به جای تعادل به عنوان وسیله‌ای برای اندازه‌گیری حالات نظام استفاده می‌کند. در تئوری آنارشی اجتماعی از شش متغیر کلان اجتماعی نام می‌برند که عبارتند از: جمعیت^۱ P؛ اطلاعات^۲ I؛ فضا^۳ S؛ تکنولوژی^۴ T؛ سازمان^۵ O و سطح کیفی امنیت^۶ L که معادله عوامل بالا به این صورت می‌باشد:

$$L = F(P, I, S, T, O)$$

براساس معادله بالا می‌توان اینچنین نتیجه‌گیری کرد که هر گروه اجتماعی اگر از میزان جمعیت، اطلاعات، فضا یا سرزمین، تکنولوژی و سازماندهی بیشتری برخوردار باشد از امنیت اجتماعی بیشتری نسبت به سایر گروه‌ها که بهره کمتری از متغیرهای فوق دارد، برخوردار است (میتار، ۱۹۹۶: ۷).

از نظریه فوق در ارایه فرضیه استفاده از وسایل ارتباط جمعی به عنوان متغیر مستقل استفاده شد. هدف فمینیسم لیبرال برقراری برابری بین زن و مرد و رفع تبعیض در تمام عرصه‌های اجتماعی است. این جنبش بیشتر دنبال برقراری برابری در ساختارهای اقتصادی، شغلی و درآمدی است و معتقدند تفاوت‌های جنسی نباید معیار قضاوت در عرصه عمومی باشد. مهم‌ترین گفتار لیبرال‌ها این است که زن و مرد انسان هستند و همه انسان‌ها با هم برابرند و حقوق اجتماعی و سیاسی یکسانی دارند.

مهم‌ترین برنامه‌های فمینیست‌های لیبرال برای رفع نابرابری‌های جنسی عبارتند از: استفاده بهینه از امکانات موجود سیاسی و قانونی برای رفع تبعیض‌های جنسی؛ تأمین فرصت‌های برابر اقتصادی برای زنان و مردان؛ دگرگونی در ساختار خانواده و آموزش‌های اجتماعی و رسانه‌های همگانی تا آموزش‌های خانوادگی و اجتماعی و رسانه‌های عمومی در جهت رفع نابرابری‌های جنسی عمل کنند؛ مبارزه همگانی و همه‌جایی با هر گونه تجلی و نمود تبعیض

-
- 1- population
 - 2- information
 - 3- space
 - 4- technology
 - 5- organization
 - 6- level of quality of security

جنسی، مبارزه در جهت جلب احترام به هر گونه سبک زندگی شایسته‌ای که زنان برای خود بر می‌گزینند از خانه‌داری گرفته تا مشاغل اجتماعی (ریتزر، ۱۳۷۹: ۵۱۹).

فمینیسم رادیکال معتقد است که علت اصلی مظلومیت زنان، نظام پدرسالارانه است؛ نظامی که قدرت، سلطه، سلسله مراتب و رقابت، ویژگی‌های اساسی آن را تشکیل می‌دهند. یکی از وجوه متمایز راهبرد فمینیسم رادیکال برای تغییر اجتماعی این است که آزادی زنان را تنها در گرو تأسیس سازمان‌های مستقل جداگانه برای آنان می‌داند، اگر زنان یک طبقه‌اند پس باید همچون یک طبقه برای نبرد با عوامل سرکوب خود سازمان یابند (بستان، ۱۳۸۲: ۴۸). رویکردهای فمینیستی به معنای کامل کلمه، رویکردهای امنیتی مردم محور هستند. به عبارت دیگر فمینیست‌ها داعیه توجه دادن جریان مطالعات امنیتی به سطح خرد - یعنی مردم و افراد که غالباً در پرتو ملاحظات قدرت محور به فراموشی سپرده شده‌اند را دارند.

از نظریات فمینیستی در ارایه فرضیاتی مربوط به موقعیت زنان از نظر شغل، میزان درآمد و منطقه محل زندگی به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شدند و موقعیت زنان را در ساختار اجتماعی و میزان قدرت اجتماعی و اقتصادی آنان را فرض قرار دادیم.

نظریه سوزان شات^۱ می‌گوید افراد قادرند که به خود به عنوان موضوع بیرونی؛ پاسخ دهند یعنی مکالمات را با خود درونی سازند، وقتی که موقعیت را تعریف می‌کنند و به دیگران پاسخ می‌دهند و به برکت انتقاد از خود درباره اینکه خود را در موقعیت‌ها چگونه می‌یابند، درگیر یک نوع خود کنترلی می‌شوند؛ به خصوص از زاویه دید دیگران عمومیت یافته است. بخش اعظم نقش‌پذیری فکورانه است؛ چرا که فرد یک گفت‌گوی درونی با خود به عنوان یک موضوع بیرونی دارد و از دیدگاه دیگران عمومیت یافته خود را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. در این ارزیابی است که فرایند احساسات برانگیخته می‌شود و برچسب می‌خورد. هر گاه این احساسات منفی باشند، سبب بسیج افراد برای سازگاری می‌شود (زنجانی‌زاده، ۱۳۸۰: ۶۰۹). از نظریه فوق در ارایه فرضیه هویت خواهی و تصور فرد از خود به عنوان متغیر مستقل استفاده شد...

1- Susan shot

مدل پایگاه - قدرت تئودور کمپر^۱ بیان می‌کند که ۱- هر چه شخص در روابط اجتماعی افزایش قدرتی را تجربه کند، احساس رضایت وی از امنیت و اعتماد بیشتر خواهد بود ۲- هر چه شخص انتظار به دست آوردن قدرت در روابط اجتماعی را داشته باشد ولی آن را به دست نیاورد، احساس اضطراب او و به صورت بالقوه احساس ترس او بیشتر خواهد بود ۳- هر چه شخص بیشتر احساس افزایش در پایگاه در روابط اجتماعی را تجربه کند، احساس رضایت و رفاه او بیشتر خواهد بود (همان، ۶۱۱). از نظریه کمپر در ارایه فرضیه قدرت طلبی (کسب قدرت) در حوزه هویت خواهی به عنوان متغیر مستقل استفاده شد.

این نظر که «فضاها» بر رفتار فرد تأثیر می‌گذارند و می‌توانند برای تنظیم رفتار او به کار گرفته شوند امری پذیرفتنی است. همان‌گونه که فضاهاى شهری می‌توانند با برنامه‌ریزی و طرح‌ریزی صحیح محل بروز و نمود فضایل انسانی باشند، از جهت دیگر نیز می‌توانند از طریق رها شدگی و برنامه‌ریزی‌های نادرست و ساده‌انگارانه به مکان بروز انواع جرایم شهری تبدیل گردند. فضاهاى بدون دفاع شهری اصطلاح دیگری است که نیاز به تعریف دارد و اینگونه می‌توان گفت که عبارت است از «فضاهای شهری که نسبت به سایر فضاها قابلیت بیشتری برای وقوع جرایم و تخلفات و اعمال نابهنجار دارند» (طاهرخانی، ۱۳۸۱: ۸۸). وود^۲ اولین کسی بود که به رابطه میان جرم و محیط فیزیکی اشاره کرد. او این بحث را مطرح ساخت که چگونه ویژگی‌های ساختاری مربوط به گسترش ساخت منازل عمومی مانع تماس و ارتباط میان ساکنان آن (که زیربنای کنترل اجتماعی غیررسمی است) می‌شوند (همان، ۸۹). از نظریه فضاهاى شهری در وقوع جرم و ایجاد ناامنی در زنان، در ارایه فرضیه طراحی شهری به عنوان متغیر مستقل استفاده شد.

1- Theodore Kemper
2- wood

فرضیات پژوهش

سن بر میزان احساس امنیت اجتماعی زنان تأثیر مثبت دارد یعنی هر چه سن افراد بالاتر باشد میزان احساس امنیت اجتماعی آنها نیز بالاتر می‌باشد.

حمایت اجتماعی بر میزان احساس امنیت اجتماعی زنان تأثیر دارد یعنی هر چه افراد از حمایت اجتماعی اطرافیان بیشتر برخوردار باشند میزان احساس امنیت اجتماعی آنها نیز بالاتر می‌باشد. نگرش به عملکرد قانون بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیر دارد بدین معنی که هر چه نگرش زنان نسبت به عملکرد قانون مثبت‌تر باشد میزان احساس امنیت اجتماعی آنان نیز بالاتر می‌باشد.

وضعیت تأهل بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیر دارد بدین معنی که بین افراد متأهل و غیرمتأهل از نظر میزان احساس امنیت اجتماعی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

مقاومت اجتماعی بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیر دارد یعنی هر چه میزان مقاومت اجتماعی زنان بیشتر باشد میزان احساس امنیت اجتماعی آنها نیز بالاتر می‌باشد.

طراحی شهری بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیر دارد یعنی هر چه طراحی شهری مثبت ارزیابی شود میزان احساس امنیت اجتماعی نیز بالا می‌رود.

امنیت اقتصادی بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیر دارد یعنی هر چقدر که امنیت اقتصادی افراد بالاتر باشد میزان احساس امنیت اجتماعی آنها نیز بالاتر می‌رود.

میزان خروج از خانه بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیر دارد بدین معنا که زنان هر چه بیشتر از خانه خارج شوند میزان احساس امنیت اجتماعی آنها بیشتر است.

کسب قدرت بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیر دارد به این معنی که هر چه فرد احساس کسب قدرت بیشتری داشته باشد احساس امنیت اجتماعی بیشتری خواهد داشت.

میزان تحصیلات بر میزان احساس امنیت اجتماعی افراد تأثیر دارد یعنی در افراد با میزان تحصیلات متفاوت از نظر احساس امنیت اجتماعی میانگین‌ها مشاهده می‌شود.

نوع شغل بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیر دارد یعنی در افراد با مشاغل گوناگون تفاوت میانگین‌ها از نظر میزان احساس امنیت اجتماعی مشاهده می‌شود.

وسیله نقلیه مورد استفاده بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیر دارد یعنی در میان استفاده کنندگان از وسایل نقلیه مختلف از نظر میزان احساس امنیت اجتماعی تفاوت میانگین‌ها وجود دارد.

منطقه محل سکونت بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیر دارد یعنی بین افراد ساکن در مناطق مختلف از نظر میزان احساس امنیت اجتماعی تفاوت میانگین‌ها مشاهده می‌شود.

استفاده از وسایل ارتباط جمعی بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار است. یعنی کسانی که بیشتر از وسایل ارتباط جمعی استفاده می‌کنند از احساس امنیت اجتماعی بیشتری برخوردارند.

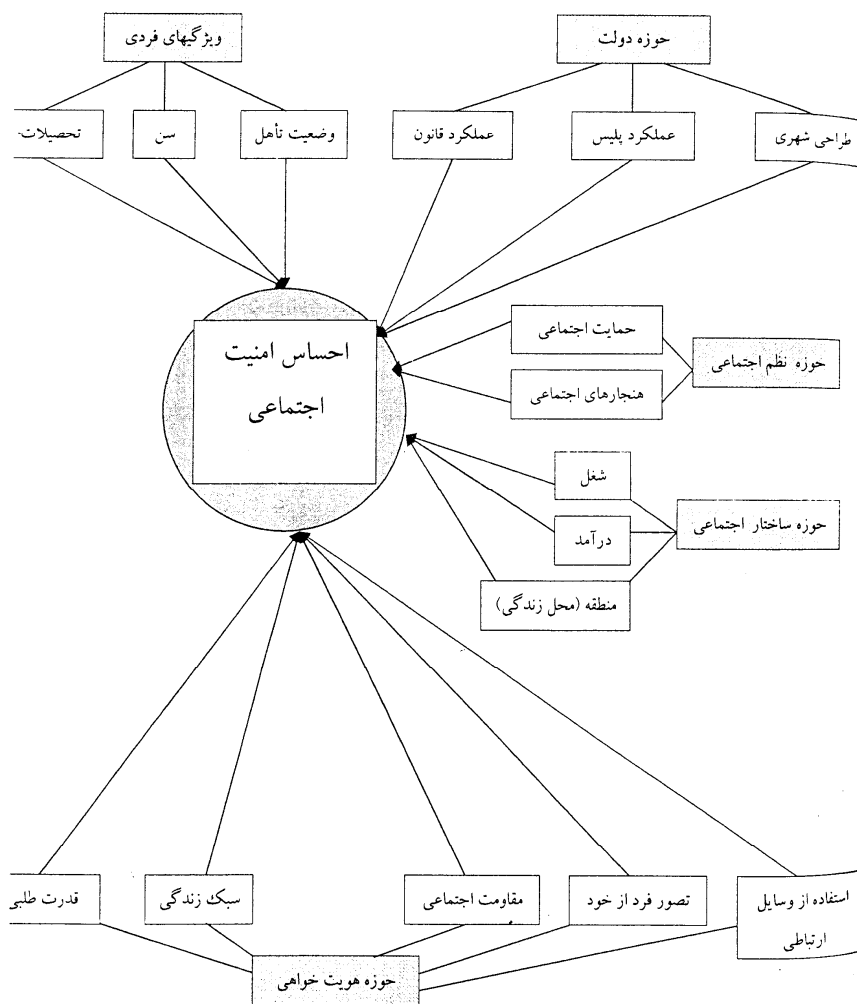
نگرش به عملکرد پلیس بر روی میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار است. یعنی هر چه افراد نگرش مثبت‌تری به عملکرد پلیس داشته باشند از احساس امنیت اجتماعی بالاتری برخوردارند.

تصور فرد از خود بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیر دارد به این معنی که هر چه فرد تصور مثبت‌تری از خود داشته باشد میزان احساس امنیت اجتماعی او نیز بالاتر خواهد رفت.

درآمد خانواده بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار است یعنی هر چه میانگین درآمد خانواده افراد بالاتر باشد احساس امنیت اجتماعی آنان بالاتر است.

هنجارهای اجتماعی بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیر دارد به این معنی که هر چه هنجارهای اجتماعی به سود زنان باشد احساس امنیت اجتماعی بالاتری دارند.

نگرش به حجاب بر میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیر دارد به این معنی که هر چه نگرش زنان به حجاب مثبت‌تر باشد احساس امنیت اجتماعی بالاتری دارند.

نمودار ۱- مدل تحلیلی تحقیق

روش پژوهش

روش تحقیق اعمال شده در این پژوهش «روش پیمایش» است. در این پژوهش برای توصیف داده‌ها از آماره‌های توصیفی مانند میانگین میانه، مد و واریانس متناسب با سطح

سنجش داده‌ها استفاده شده است. برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های استنباطی مناسب با فرضیات استفاده شده است، مانند آنالیز واریانس، رگرسیون یک متغیری، رگرسیون چند متغیری و مقایسه میانگین‌ها. تحلیل آماری این پژوهش در محیط نرم‌افزار SPSS13 انجام گرفته است. جامعه آماری ما در این پژوهش زنان بالای ۱۵ سال شهر مشهد می‌باشند که در مناطق ۱۲ گانه شهر مشهد سکونت دارند. آخرین آماری که از این جامعه داریم مربوط به سال ۱۳۸۱ است که تعداد آن‌ها ۸۹۹، ۶۶۹ نفر می‌باشد. برای مشخص شدن حجم نمونه در این پژوهش از روش نمونه‌گیری کوکران استفاده شده است. که فرمول آن بدین صورت می‌باشد:

$$n = \frac{Nt^2s^2}{Nd^2 + t^2s^2}$$

فرمول ۱

n = حجم نمونه آماری

N = حجم جامعه آماری

t = ضریب اطمینان در سطح مطلوب (در این پژوهش ۰/۹۵)

s^2 = پیش برآورد واریانس متغیر وابسته

d = دقت احتمالی مطلوب

با توجه به فرمول ۱ مقدار N یا جامعه آماری برابر ۸۹۹، ۶۶۹، t ضریب اطمینان در سطح مطلوب ۰/۹۵، برابر ۱/۹۶ می‌باشد. با استفاده از نتایج پیش آزمون مقدار یا همان واریانس متغیر وابسته ۲۵/۶۳ و میزان دقت احتمالی مطلوب ۰/۰۵۴ در نظر گرفته شد. بنابراین فرمول ۱ به شکل زیر می‌باشد:

$$n = \frac{(669899)(1.96)^2(25.63)}{(669899)(0.054)^2 + (1.96)^2(25.63)} \cong 338$$

فرمول ۲

تعداد نمونه در برخی از مناطق نسبت به بقیه کمتر بود که با افزایش آن‌ها نمونه نهایی به ۳۶۰ نفر رسیده است.

روش نمونه‌گیری در این پژوهش خوشه‌ای چند مرحله‌ای بوده است. در این تحقیق نیز از آنجا که جامعه آماری ما زنان بالای ۱۵ سال شهر مشهد می‌باشند باید از مناطق ۱۲ گانه شهر مشهد نمونه‌هایی انتخاب شوند. برای این کار از هر منطقه شهرداری با توجه به تقسیم‌بندی که از روی نقشه انجام داده‌ایم محلاتی انتخاب و از میان آن بلوک‌هایی انتخاب و نهایتاً کار به انتخاب نمونه‌ای از خانوارها و استفاده از روشی برای انتخاب افراد در خانوارهای منتخب ختم می‌شود.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات

ابزار مورد استفاده در این تحقیق پرسش‌نامه بوده است، براساس فرضیه‌های تحقیق و انجام پیش‌آزمون و حذف برخی از گویه‌ها، پرسش‌نامه شامل ۷۲ سؤال تدوین گردید، تعدادی از سؤال‌ها باز و بقیه بصورت بسته با طیف لیکرت تنظیم شده است و پر کردن پرسشنامه توسط پرسش‌گران زن انجام شد. پس از تعریف عملیاتی متغیر وابسته و متغیرهای مستقل برای به دست آوردن واریانس متغیر وابسته پیش‌آزمون پرسش‌نامه با ۴۰ نفر به صورت تصادفی انجام شد. متغیر وابسته احساس امنیت اجتماعی است و آماره‌های توصیفی متغیر وابسته به شرح زیر آمده است.

میان نمرات احساس امنیت ۳۹، دامنه تغییرات ۵/۰۶ و میانگین نمرات احساس امنیت پاسخ‌گویان ۳۹/۶۰، واریانس متغیر وابسته برابر ۲۵/۶۳ به دست آمده است.

منظور از اعتبار این است که وسیله اندازه‌گیری موردی را اندازه‌گیری می‌کند که هدف ما است. در واقع اعتبار همان چیزی را می‌سنجیم که قصد سنجش آن را داریم و در بین انواع اعتبارها در این تحقیق اعتبار محتوا^۱ را مورد استفاده قرار دادیم. در عین حال چون روش نمونه‌گیری خوشه‌ای بوده است، از اعتبار نمونه‌گیری برخوردار بوده و با توجه به مراجعه و نمونه‌گیری در مناطق مختلف شهر مشهد شامل حال اعتبار اکولوژیک^۲ هم می‌شود.

1- Content Validity

2- Ecological validity

اعتماد^۱

سنجش زمانی دارای قابلیت اعتماد است که در صورت تکرار به نتایج یکسان برسیم. این پایایی و اعتماد نشان دهنده میزان خطا و اشتباهی باشد که وسیله اندازه‌گیری در مشاهدات مختلف از یک مورد اندازه‌گیری می‌تواند داشته باشد (ساروخانی، ۱۳۷۸: ۱۴۰). از رایج‌ترین روش‌ها در سنجش قابلیت اعتماد، روش موسوم به آلفای کرونباخ است. در جداول زیر میزان محاسبه آلفای کرونباخ متغیرهای تحقیق نشان داده می‌شوند:

آلفای کرونباخ متغیر وابسته و تعریف عملیاتی آن

برای اندازه‌گیری متغیر وابسته تحقیق از ۱۷ گویه استفاده کردیم، که یکی از آن‌ها به خاطر بالا رفتن آلفا حذف کردیم و در نهایت میزان قابلیت اعتماد برابر با ۰/۷۳ به دست آمد که در حد قابل قبولی است. متغیر وابسته در این تحقیق احساس امنیتی اجتماعی است که از گویه‌های مختلف در جدول ۱ در سطح سنجش ترتیبی استفاده شده است (کاملاً موافق تا کاملاً مخالف). معرف‌های متغیر وابسته به قرار جدول ۱ است.

جدول ۱- معرف‌های متغیر وابسته تحقیق

معرف‌های متغیر وابسته	آلفای کرونباخ اگر گویه حذف شود	معرف‌های متغیر وابسته	آلفای کرونباخ اگر گویه حذف شود
۱ استفاده از اتوبوس	۰/۷۱۰	۹ عدم اعتماد به مرد غریبه	۰/۶۷۹
۲ استفاده از تاکسی	۰/۶۸۹	۱۰ مزاحمت افراد خارج از خانه	۰/۶۷۶
۳ استفاده از تاکسی شخصی	۰/۷۰۳	۱۱ اخبار تعرض به بانوان	۰/۶۷۹
۴ استفاده از ماشین شخصی	۰/۷۰۸	۱۲ تردد از معابر کم نور	۰/۶۸۵
۵ به همراه داشتن پول و جواهر	۰/۶۸۸	۱۳ ضرب و شتم توسط مرد خانه	۰/۶۷۶
۶ عبور از پل‌ها و زیرگذرها	۰/۶۸۲	۱۴ مأموران آب و برق واحساس اطمینان	۰/۶۹۶
تنهایی و زنگ خانه	۰/۶۷۶	۱۵ نقش سازنده در مدیریت خانه	۰/۶۸۶
۸ تنهایی بیرون از خانه بدون همراه	۰/۶۴۰	۱۶ ازدحام جمعیت (اتوبوس، سینما)	۰/۶۸۷

آلفای کرانبخ متغیرهای مستقل و تعاریف عملیاتی آن ها

حمایت اجتماعی با ۶ گونه و آلفای ۰/۷۰ محاسبه شده است. گویه های این طیف مربوط به حمایت اعضای خانواده برای بهتر شدن سرنوشت شما، آمادگی خانواده در هنگام بروز مشکلات، در هنگام ناراحتی به سراغ دوستان رفتن، طرح مشکلات و مزاحمت ها با خانواده و احساس آرامش، حمایت های اخلاقی و عاطفی خانواده و اطمینان به آنان، دوستان خوش فکر و اطمینان به دوستی آنان، احساس حاشیه بودن در جمع دوستان.

احساس کسب قدرت با ۴ متغیر و آلفای ۰/۸۰ که یک گویه آن حذف گردید گویه های نقش سازنده در مدیریت خانواده، اعمال نظر شما در تصمیمات خانواده، اکثر اوقات مطیع مردان خانواده هستیم. تصور فرد از خود با ۵ گویه و آلفای ۰/۷۱ که یکی از گویه ها حذف شد؛ با گویه های تسلط و توانایی بر انجام کارهای خود، آدم ضعیف و بی اراده هستیم، در شرایط کنونی احساس رضایت می کنم، احساس عدم توانایی در انجام کارهای خود.

استفاده از وسایل ارتباط جمعی با ۴ گویه و آلفای ۰/۷۱ با گویه های استفاده از تلفن، اخبار در رسانه ها، هشدارهای امنیتی نیروی انتظامی، میزان استفاده از رادیو و تلویزیون.

نگرش به عملکرد پلیس با ۶ گویه و آلفای ۰/۷۴ که یکی از گویه ها حذف و عبارتند از: برخورد جدی نیروی انتظامی با عوامل نا امنی، حضور نیروی انتظامی و احساس امنیت، دسترسی سریع به نیروی انتظامی در هنگام خطر، طرح نیروی انتظامی برای امنیت زنان، عملکرد نیروی انتظامی برای تامین امنیت زنان.

نگرش به عملکرد قانون با ۵ گویه و آلفای ۰/۶۰ که دو گویه آن حذف شدند و معرف های عملکرد به قانون شامل رسیدگی دادگاه ها به شکایات زنان علیه مزاحمین، قوانین موجود مجازات های مناسب ندارد و تساوی بین زن و مرد.

هنجارهای اجتماعی با ۵ گویه و آلفای ۰/۶۶ با گویه های بهتر بودن پسر در مقایسه با دختر، تحقیر زنان با اسامی نامناسب، عدم امکان بروز عقاید و رفتارهای زنانه در جامعه، عدم مداخله مردم در هنگام مزاحمت برای زنان، امروزه احترام به زنان توصیه می شود.

طراحی شهری با ۵ گویه و آلفای ۰/۶۲: گویه های روشنایی کافی برای زیرگذرها و معابر عمومی، محل مناسب ایستگاه اتوبوس ها، احساس نا امنی هنگام عبور از کنار خرابه ها و ساختمان های متروکه، تاریک بودن پارک ها در شب ها، طراحی پیاده روها و سنگ فرش ها و پل های عابر پیاده نامناسب و تهدید سلامت و امنیت زنان را موجب می شوند.

مقاومت اجتماعی با ۴ گویه و آلفای ۰/۶۷: گویه های توانایی زن در تغییر فرهنگ مرد سالاری، همکاری بادیگر زنان برای بهبود اوضاع زنان، طرح ایده های امنیت اجتماعی به راحتی توسط زنان، وضع نامناسب زنان به این علت است که خودشان نمی خواهند.

- امنیت اقتصادی با ۴ گویه و آلفای ۰/۶۱: با گویه های استقلال مالی، دلهره مادی در دوران پیری، ترس از مخارج درمان بیماری ها و تحت پوشش درمانی نبودن، کمک حتمی خانواده در هنگام مشکلات مالی.

نگرش به حجاب با ۴ گویه و آلفای ۰/۶۸: با گویه های پوشش ظاهری معنایی ندارد، دل پاک باشد، بهترین و امن ترین حجاب چادر است، تلاش برای حجاب و پوشش مناسب در خارج از خانه، ماتنوی کوتاه برای زنان مشکل چندانی ایجاد نمی کند.

یافته های تحقیق

نتایج توصیفی

نتایج توصیفی متغیر و ابسته تحقیق نشان می دهد که میزان احساس امنیت اجتماعی زنان شهر مشهد در حد متوسط به پایین است. میانگین به دست آمده برای متغیر وابسته تحقیق ۲/۶۰ بوده است که بین کم و متوسط (مایل به متوسط) قرار دارد. احساس امنیت ۴۰/۷٪ افراد کم، ۵۸/۲٪ متوسط و تنها ۱/۱٪ افراد از احساس امنیت اجتماعی زیاد برخوردار بوده اند. این نتایج بیانگر پایین بودن احساس امنیت اجتماعی در میان زنان مشهد می باشد. طیف زیر میزان احساس امنیت اجتماعی زنان را نشان می دهد.

*	*	*	*	*
خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد

۲/۶۰ = میانگین

از نظر درآمد خانواده پاسخ‌گویان بیشترین فراوانی مربوط به افرادی است که درآمد آن‌ها بین ۴۰۰-۲۵۱ هزار تومان بوده است که ۳۵/۳٪ افراد را شامل شده است. کمترین فراوانی مربوط به درآمد بالای ۸۵۰ هزار تومان است که تعداد آن ۵ نفر و تنها ۱/۶٪ نمونه را شامل شده است. بیشترین و کمترین درآمد اظهار شده به ترتیب ۱۲۰۰۰۰۰ تومان و ۱۰۰۰۰۰ تومان بوده است. میانگین درآمد ماهیانه خانواده افراد نیز در حدود ۳۶۷۰۰۰ است. شغل افراد به این ترتیب بوده است: ۲۶/۹٪ خانه‌دار، ۱۴/۲٪ کارمند، ۲/۵٪ کارگر، ۴۱/۴٪ محصل، ۷/۲٪ شغل آزاد و ۷/۸٪ افراد نیز سایر بوده‌اند. در استفاده از وسایل نقلیه ۱۴/۴٪ از اتومبیل شخصی خانواده، ۶۱/۴٪ از اتوبوس واحد، ۱۷/۲٪ از تاکسی، ۴/۲٪ از مسافرکش شخصی و ۲/۸٪ نیز از سایر استفاده می‌کنند. از نظر تحصیلات پاسخ‌گویان بیشترین فراوانی مربوط به کسانی بود که تحصیلات آن‌ها در حد متوسطه بوده است. تعداد آن‌ها ۱۲۱ نفر (۳۳/۶٪) از افراد را شامل می‌شود. کمترین فراوانی نیز مربوط به افراد دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر بوده است که تعداد آن‌ها ۵ نفر (۱/۴٪) افراد بوده است.

میانگین تحصیلات افراد ۳/۶۹ یعنی بین متوسطه و کاردانی (متماایل به کاردانی) بوده است. از میان پاسخ‌گویان ۱۶۴ نفر (۴۵/۶٪) متأهل و ۱۹۶ نفر (۵۴/۴٪) غیرمتأهلین بوده‌اند. میانگین سن پاسخ‌گویان ۲۶/۹۹ سال می‌باشد، بیشترین فراوانی در سن ۲۳ سال مشاهده شد (بین گروه سنی ۲۵-۲۱) که ۳۷٪ را شامل می‌شود. کمترین فراوانی در گروه سنی ۵۵-۵۱ مشاهده شد که ۵٪ نمونه آماری را تشکیل می‌دهد.

از میان پاسخ‌گویان ۲۵۹ نفر (۷۱/۹٪) تحت پوشش بیمه خدمات درمانی بوده‌اند و ۱۰۱ نفر (۲۸/۱٪) فاقد بیمه درمانی بوده‌اند.

جدول ۲ فراوانی و میانگین متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد.

جدول ۲- فراوانی و میانگین متغیرهای مستقل

متغیرهای مستقل	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین
حمایت اجتماعی	۰/۵۶	۱/۹۴	۱۳/۸۹	۵۹/۴۴	۲۴/۱۷	۴/۰۵
نگرش به حجاب	۰/۵۶	۱۰/۸۹	۲۷/۰۹	۳۵/۷۵	۲۶/۷	۳/۷۵
نگرش به عملکرد پلیس	۴/۷۵	۱۴/۵۳	۴۷/۷۷	۲۶/۲۶	۶/۷	۳/۱۶
استفاده از رسانه های ارتباط	-	۷/۸۴	۳۲/۲۱	۴۶/۷۸	۱۳/۱۷	۳/۶۵
جمعیت						
تصور فرد از خود	-	۲/۷۹	۲۳/۴	۵۹/۸۹	۱۳/۹۳	۳/۸۵
هنجارهای اجتماعی	۱/۶۷	۱۶/۳۹	۵۳/۳۳	۲۶/۱۱	۲/۵	۳/۱۱
نگرش به عملکرد قانون	۱۰/۵۶	۴۲/۷۸	۴۱/۶۷	۵	-	۲/۴۱
طراحی شهری	۱۹/۵	۴۹/۵۸	۳۰/۶۴	۲/۸	-	۲/۱۲
امنیت اقتصادی	۱/۳۴	۵/۷	۱۸/۴۶	۳۹/۹۳	۳۴/۵۶	۴/۰۱
خروج از خانه	۱۷/۲۲	۲۹/۷۲	۱۸/۸۹	۲۵/۵۶	۸/۶۱	۲/۷۹
کسب قدرت	-	۶/۶۹	۳۲/۸۷	۵۶/۵۵	۳/۹	۳/۵۸
مقاومت اجتماعی	۰/۲۸	۱۰/۲۸	۴۳/۸۹	۴۲/۵	۳/۰۶	۳/۳۸

تحلیل دو متغیره

در این تحلیل حداقل متغیرها در سطح رتبه های اندازه گیری شده اند و رابطه دو متغیر جنبه خطی را دارد و از تحلیل رگرسیون و آزمون مقایسه میانگین ها استفاده شده است.

جدول ۳- نتایج آزمون فرضیه های دو متغیره ها (متغیرهای مستقل با وابسته = احساس امنیت اجتماعی)

متغیرهای مستقل	ضریب همبستگی (R)	سطح معنی داری	نتایج
سن	۰/۰۶۵	۰/۲۲۱	ندارد
حمایت اجتماعی	۰/۰۶۲	۰/۲۴۳	ندارد
مقاومت اجتماعی	۰/۰۳۳	۰/۰۵۳۴	ندارد
نگرش به عملکرد قانون	۰/۱۳۳	۰/۰۱۱	دارد
طراحی شهری	۰/۳۸۹	۰۰۰	دارد
وضعیت اقتصادی	۰/۰۰۶	۰/۹۱۶	ندارد
خروج از خانه	۰/۱۰۴	۰/۰۴۸	ندارد
کسب قدرت	۰/۰۰۸	۰/۸۷۹	ندارد
وسایل ارتباط جمعی	۰/۵۲۷	۰۰۰	دارد
عملکرد پلیس	۰/۲۹۰	۰۰۰	دارد
تصور فرد از خود	۰/۳۳۲	۰۰۰	دارد
درآمد خانواده	۰/۰۴۱	۰/۴۷۹	ندارد
هنجارهای اجتماعی	۰/۰۶۳	۰/۲۳۳	ندارد
نگرش حجاب	۰/۴۷۶	۰۰۰	دارد

بین متغیر میزان تحصیلات و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد. افرادی با تحصیلات کارشناسی با دیگر گروه‌ها تفاوت معنی داری وجود دارد. میانگین احساس امنیت اجتماعی نشان می‌دهد که تحصیلات کارشناسی بیشترین (۴۶/۲۲) و راهنمایی کمترین (۴۰/۹۱) را داشته‌اند و بین این دو متغیر رابطه معنی داری وجود دارد. بین نوع شغل و میزان احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد بین مشاغل مختلف گروه محصل با بیشترین میانگین (۴۵/۲۳) و کار آزاد (۴۱/۵) با کمترین میانگین نشانگر معنی داری بین گروه‌های مختلف شغلی و احساس امنیت اجتماعی باشد.

مدل رگرسیون چند متغیری

به علت تعداد زیاد متغیرهای مستقل و پیدا کردن معادله رگرسیون از روش گام به گام استفاده شد. در رگرسیون چند متغیره معادله رگرسیون تاثیر متغیرهای مستقل بر روی وابسته را جدول ۴ اینگونه نشان می‌دهد.

جدول ۴- ویژگی‌های مدل رگرسیون چندگانه

متغیر	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین اصلاح شده	خطای معیار تخمین
۱	۰/۴۹۴	۰/۲۴۴	۰/۲۴۲	۴/۵۹۸
۲	۰/۶۱۳	۰/۳۷۶	۰/۳۷۲	۴/۱۸۵
۳	۰/۷۰۰	۰/۴۹۰	۰/۴۸۵	۳/۷۸۹
۴	۰/۷۲۰	۰/۵۱۸	۰/۵۱۲	۳/۶۹۱
۵	۰/۷۳۱	۰/۵۳۴	۰/۵۲۶	۳/۶۳۴
۶	۰/۷۴۰	۰/۵۴۷	۰/۵۳۸	۳/۵۸۹

۱- استفاده از وسایل ارتباط جمعی

۲- نگرش به حجاب، استفاده از وسائل ارتباط جمعی

۳- طراحی شهری، نگرش به حجاب، استفاده از وسائل ارتباط جمعی

۴- تصور فرد، طراحی شهری، نگرش به حجاب، استفاده از وسائل ارتباط جمعی

۵- تصور فرد، طراحی شهری، نگرش به حجاب، استفاده از وسایل ارتباط جمعی و خانه‌دار بودن.

۶- تصور فرد، طراحی شهری، نگرش به حجاب، استفاده از وسایل ارتباط جمعی، خانه‌دار بودن، حمایت اجتماعی از خود

در نتیجه عواملی که بیشترین سهم را به ترتیب در تبیین متغیر وابسته دارند، عبارتند از:

۱- وسایل ارتباط جمعی، ۲- نگرش به حجاب، ۳- طراحی شهری، ۴- تصور فرد از خود، ۵- خانه‌دار بودن.

حمایت اجتماعی

همان‌گونه که در جدول ۴ مشاهده می‌شود ۶ مدل از تحلیل رگرسیون به دست آمده است که آخرین مدل دارای بیشترین ضریب تعیین ۰/۵۴ و بیشترین ضریب همبستگی ۰/۷۴ می‌باشد. به بیان دیگر ۴۶٪ از متغیر وابسته را عوامل دیگر که نامعلوم می‌باشند، تشکیل می‌دهند. جدول ۵ ضرایب رگرسیون را در مدل نهایی نشان می‌دهد.

جدول ۶- ویژگی‌های مدل رگرسیون چندمتغیری نهایی

معنی داری	آماره t	ضرایب استاندارد نشده		B	
		ضرایب استاندارد شده	خطای معیار		
۰/۰۰۰	۷/۹۵۷		۲/۲۴۸	۱/۸۵ ۱۷	ثابت
۰/۰۰۰	۸/۲۰۳	۰/۳۴۶	۰/۸۷	۰/۷۱۷	استفاده از وسایل ارتباط جمعی
۰/۰۰۰	۸/۷۷۲	۰/۳۶۰	۰/۶۳	۰/۵۵۲	نگرش به حجاب
۰/۰۰۰	۷/۳۲۹	۰/۲۹۸	۰/۷۳	۰/۵۳۸	طراحی شهری
۰/۰۰۰	۴/۲۳۹	۰/۱۸۱	۰/۹۶	۰/۴۰۷	تصور فرد از خود
۰/۰۰۲	-۳/۱۳۴	-۰/۱۲۵	۰/۴۶۵	-۱/۴۵	خانه‌دار بودن
۰/۰۰۴	-۲/۹۱۹	-۰/۱۲۳	۰/۶۰	-۱/۷۶	حمایت اجتماعی

براساس جدول بالا می‌توان مدل رگرسیون برای متغیرهای پژوهش را اینگونه بیان کرد:

میزان احساس امنیت اجتماعی = استفاده از وسایل ارتباط جمعی (۰/۷۱۷) + نگرش به حجاب (۰/۵۵۲) + طراحی شهری (۰/۵۳۸) + تصور فرد از خود (۰/۴۰۷) + خانه‌دار بودن (۰/۴۵-) + حمایت اجتماعی (۰/۱۷۶-).

تحلیل مسیر

تحلیل مسیر تأثیر متغیرهای مستقل و حدود آن تأثیرات بر متغیر وابسته را به صورت مستقیم و غیرمستقیم مد نظر دارد. در تفسیر تحلیل مسیر از ضریب مسیر که همان ضرایب رگرسیون چند متغیره استاندارد شده است، از آن‌ها استفاده می‌شود. این ضرایب با بتا (Beta) نشان داده می‌شود و میزان تأثیر هر متغیر را به تنهایی نشان می‌دهد و این تأثیر مستقیم یک متغیر در متغیر دیگر را ضریب مسیر می‌گویند. برای ترسیم مدل مسیر متغیرهای معنی‌دار را با متغیر وابسته قرار می‌دهیم و هر متغیری که بیشترین مقدار بتا را داشت به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفتیم و بقیه متغیرهای مستقل را در رگرسیون در ارتباط با آن قرار دادیم و در این مرحله نیز مقادیر بتا همان ضریب مسیر می‌باشند و بهمین ترتیب دوباره هر متغیر که بیشترین مقدار یعنی بتا را داشت، به عنوان متغیر وابسته و بقیه متغیرها به عنوان مستقل را با آن مورد تحلیل رگرسیون قرار می‌دهیم. البته متغیرهایی وارد تحلیل شده‌اند که در رگرسیون چند متغیر دارای رابطه معنی‌داری با متغیر وابسته داشته‌اند. البته متغیرهایی که ضریب بتا آن‌ها بیشتر از ۰/۰۵ بود، نگه داشته شدند و آنهایی که کمتر از ۰/۰۵ بودند از مدل حذف شدند. بالاترین متغیر استفاده از وسایل ارتباط جمعی بود که در ابتدا به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شد و در مرحله بعدی متغیر خانه‌دار بودن به علت بتا کمتر از ۰/۰۵٪ از مدل خارج شدند و متغیر طراحی شهری هم از مدل خارج شد. گام بعدی متغیر نگرش به حجاب با داشتن بیشترین ضریب بتا به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شد و بقیه متغیرها به عنوان مستقل وارد عمل شدند.

در نمودار ۲ مقادیر مثبت بیان کننده تأثیر مستقیم و ضرایب منفی بیان کننده رابطه معکوس می باشد. متغیرهای حمایت اجتماعی و خانه دار بودن رابطه معکوس و متغیرهای نگرش به حجاب و تصور فرد از خود رابطه مستقیم دارند.

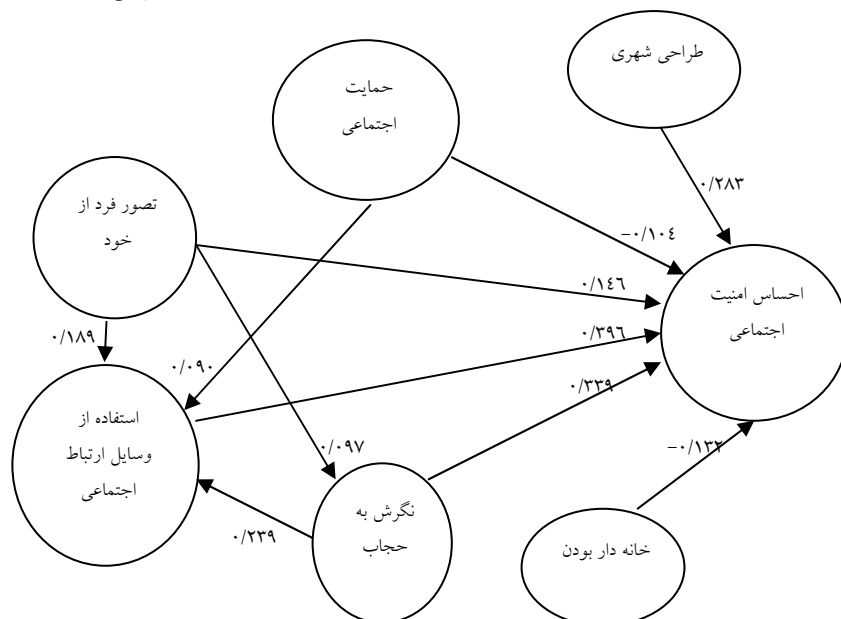
در تحلیل مسیر برای نشان دادن تأثیر کلی یک متغیر مستقل بر روی متغیر وابسته، اول همه تأثیرات غیرمستقیم متغیر مستقل مورد نظر را در هم ضرب کرده و در مرحله بعد این تأثیرات غیرمستقیم را با هم جمع نموده و در نهایت تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم را با هم جمع می نمایم. مجموع تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مذکور به شرح زیر محاسبه شده است.

$$0/261 = 0/146 + (0/396)(0/097) + (0/339)(0/097) + (0/189)(0/097)$$

$$0/261 = 0/146 + (0/396)(0/239)$$

$$-0/068 = (-0/104) + (0/396)(0/090) = \text{حمایت اجتماعی}$$

$$0/433 = (0/339) + (0/396)(0/239) = \text{نگرش به حجاب}$$

نمودار ۲- مدل تحلیل مسیر

نتیجه گیری

با توجه به نتایج تحقیق و آزمون فرضیه‌های مربوط به متغیرها پیشنهاداتی برای افزایش احساس امنیت اجتماعی و همچنین برای محققان آینده که در این زمینه تحقیق خواهند کرد ارائه می‌گردد: موضوع احساس امنیت زنان کمتر در کارهای پژوهشی مورد بررسی قرار گرفته است و کمتر به شناسایی عوامل مؤثر پرداخته‌اند. انتظار می‌رود که در کارهای بعدی بیشتر به عواملی که در این پژوهش و کارهای پیشین از آن بحث نشده است پرداخته شود.

هر مسأله اجتماعی باید در زمینه و موقعیت مکانی و زمانی مختص به خود مورد بررسی قرار گیرد لذا با گذشت زمان و تغییر شرایط جامعه امروزی باید به عوامل بیشتر پرداخته شود که گویای شرایط حاضر باشد.

همان‌گونه که در این پژوهش آمده است بیشتر زنان برای انجام امور روزمره خویش از اتوبوس‌های شرکت واحد استفاده می‌کنند. لذا مسائلی از جمله مناسب بودن فاصله ایستگاه‌ها از همدیگر؛ روشنایی ایستگاه‌ها در شب؛ تنظیم زمان رسیدن اتوبوس‌ها به ایستگاه‌های سرویس‌دهی؛ تشریح مسیرهایی که اتوبوس‌ها از آن عبور می‌کنند؛ کافی بودن اتوبوس‌های شهری و جلوگیری از ازدحام جمعیت در آن‌ها و خدمات‌رسانی در ساعات انتهایی شب باید توسط سازمان‌های ذیربط مد نظر کارشناسان قرار گیرد.

زنان در استفاده از ماشین‌های مسافرکش شخصی از احساس امنیت اجتماعی خیلی کمی برخوردارند. برای ترفیع این مسأله، شناسایی و سازماندهی این ماشین‌ها توسط دستگاه‌های مربوطه ضروری به نظر می‌رسد تا با استفاده از کدهای شناسایی بر کار آن‌ها نظارت داشته باشند همچنین برای آسایش و امنیت بیشتر، تاکسی‌های ویژه برای خدمات‌رسانی به زنان افزایش یابند.

وسایل ارتباط جمعی تأثیر به‌سزایی در بالا بردن آگاهی افراد جامعه در زمینه‌های مختلف دارند لذا پیشنهاد می‌شود که مسئولین با استفاده از رسانه‌های جمعی مانند رادیو و تلویزیون و تهیه برنامه‌های فرهنگی آموزشی هشدارهای لازم را برای تقویت احساس امنیت شهروندان داده و در

پرداختن به امور امنیت شهروندان با مردم و رسانه‌ها به دور از هر گونه سوگیری، تقابل و همکاری لازم را داشته باشند. روزنامه‌ها نیز می‌توانند با خبررسانی سریع و صادقانه اخبار مربوط به عاملان ناامنی و مجازات آنان را به اطلاع شهروندان برسانند.

در مورد طراحی شهری و اقدامات لازم که توسط شهرداری‌ها باید انجام گیرد چند نکته قابل بیان است که اهم آن‌ها عبارتند از: توجه بیشتر به نیازها و خواسته‌های زنان و مشارکت دادن آن‌ها در برنامه‌ریزی‌ها و مدیریت شهری؛ نظارت بر کار سازمان‌های زیرمجموعه خود که وظیفه خدمات‌رسانی به شهروندان را دارند از قبیل سازمان اتوبوسرانی و تاکسیرانی؛ ایجاد فضاهای سبز مناسب و قابل استفاده جهت تأمین آرامش شهروندان (خصوصاً زنان)؛ رسیدگی به وضعیت روشنایی خیابانها، معابر، ایستگاه‌های مترو، پل‌های عابر پیاده، زیرگذرها و ...؛ ایجاد پل‌های عابر پیاده برای رفاه حال شهروندان و ساماندهی و برخورد با هر گونه تأسیسات شهری که می‌تواند به نحوی امنیت زنان را تهدید کند از قبیل ساختمان‌های مخروبه و یا نیمه کاره و امکانات شهری فرسوده و قدیمی.

در حوزه قانون و پلیس پیشنهاد می‌شود موارد زیر مورد توجه لازم قرار گیرند: وضع قوانین و مجازات‌های جدی برای عاملان ایجاد ناامنی در جامعه؛ برخورد نیروی انتظامی با مزاحمین خیابانی؛ افزایش و قابل دسترس بودن گشت‌های ویژه در محلات جرم خیز و پررفت و آمد مانند مکان‌های تجاری و تفریحی؛ نصب تابلوها و پلاکاردهای آموزشی و یا هشدار دهنده در مکان‌های عمومی؛ ساماندهی منطقی پوشش و لباس متناسب با فرهنگ عامه شهروندان و برخورد مسالمت‌آمیز و غیرمغرضانه با زنان در قالب طرح‌های امنیت اجتماعی که اخیراً اجرا می‌گردد.

ارتباط صمیمی افراد خانواده با همدیگر به ویژه زنان؛ تربیت صحیح فرزندان؛ راهنمایی‌های لازم به زنان خانواده از قبیل سفرهای داخل شهری، ارتباط با غریبه‌ها و رعایت پوشش مناسب در مکان‌های عمومی، محل کار، مدارس و دانشگاه‌ها.

فهرست منابع

- افتخاری، اصغر (۱۳۸۱): مراحل بنیادین اندیشه در مطالعات امنیت ملی، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- بستان، حسین (۱۳۸۲): نابرابری و ستم جنسی از دیدگاه اسلام و فمینیسم، تهران، مؤسسه پژوهشی حوزه و دانشگاه.
- بوزان، باری (۱۳۷۸): مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران، انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- تریف، تری و دیگران (۱۳۸۳): مطالعات امنیتی نوین، ترجمه علیرضا طیب و وحید بزرگی، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی، جلد اول.
- حیدری بیگوند، داریوش (۱۳۸۳): مشکلات اجتماعی دختران و زنان ۱۸-۴۹ ساله شهر مشهد، مجله علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد.
- ریتزر، جورج (۱۳۷۹): نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر، ترجمه محسن ثلاثی، تهران، انتشارات علمی.
- زنجانی‌زاده اعزازی، هما (۱۳۸۰): زنان و امنیت شهری، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، سال سی و چهارم، شماره سوم و چهارم، انتشارات دانشگاه فردوسی.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی خراسان رضوی (۱۳۸۱): سرشماری کارگاهی ۱۳۸۱.
- صدیق سروسنایی، رحمت الله (۱۳۷۵): همایش و توسعه امنیت عمومی، تهران، معاونت امنیتی وزارت کشور.
- طاهرخانی، حبیب الله (۱۳۸۱): ایجاد فضاهای قابل دفاع شهری، مجله مدیریت شهری، تهران، شماره ۹، بهار ۸۱.
- عظیمی هاشمی، مزگان (۱۳۸۴): تحلیل مقایسه‌ای احساس امنیت اجتماعی اقتصادی مردم مشهد و کشور، مجله فرهنگ خراسان، مشهد سال پنجم، شماره ۱۳، تابستان ۸۴.
- کرامتی، مهدی (۱۳۸۳): بررسی میزان احساس امنیت در بین حاشیه‌نشینان شهرستان‌های استان تهران، مجله مطالعات امنیت اجتماعی، تهران شماره اول، بهار ۸۴.

کلاهیچیان، محمود (۱۳۸۴): راهکارهای تحقق امنیت اجتماعی، مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی، معاونت اجتماعی ناجا، شماره یک، تهران، انتشارات گلپونه.

مرکز افکارسنجی دانشجویان (۱۳۸۲): بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان تهرانی، تهران، (ایسپا).

معین، محمد (۱۳۷۵): فرهنگ فارسی، جلد اول، تهران، انتشارات امیرکبیر.

نجیبی ربیعی، مریم (۱۳۸۴): شناسایی مشکلات امنیتی - اجتماعی زنان در روابط شهری، مطالعه موردی شهر تهران، تهران دفتر امور بانوان وزارت کشور.

نویدنیایا، منیژه (۱۳۸۲): درآمدی بر امنیت اجتماعی، فصلنامه مطالعات راهبردی، تهران سال ششم، شماره ۱۹.

واینبرگ، مارتین و رابینگتن (۱۳۸۳): رویکردهای نظری هفتگانه در بررسی مسائل اجتماعی، ترجمه رحمت الله صدیق سروستانی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.

Mitar, Miran, (1996): assessment of societal security in recent past and today, college of police and security studies, Slovenia,

Moller, Bjorn, (2000): National, Societal and Human Security Discussion – Case study of the Israel – Palestine conflict,